

Oroszi Sándor

KÍNA ÚTJA A SZEGÉNYSÉGI CSAPDÁN ÁT A KÖZEPES JÖVEDELMŰ ORSZÁGOK CSAPDÁJÁIG

Absztrakt

Ez a tanulmány egy széleskörű – az ökológiai lábnyom elemzésétől a környezeti feltételek biztosításán keresztül az államok foglyul ejtéséig terjedő, egymásra épülő témakörben folyó - kutatómunka terméke. Figyelemmel kísérhetjük Kínának a szegénységi csapdából való kijutását követő gazdasági növekedését, majd elemezzük a közepesen fejlett gazdaságok csapdahelyzetét, ezt követően kitérünk a csapda utáni csapdahelyzet veszélyeire, kihívásaira.

A világhatalommá előrelépő Kína helyzetét különlegessé teszi, hogy nagyhatalmi törekvései miatt ütköznek érdekei az Egyesült Államok birodalomépítési elképzeléseivel. A század végére kialakuló multipoláris világrendben az akkor már egyértelműen a legnagyobb bruttó hazai terméket produkáló Kína mellett India is meghatározó szerepet tölt be, veszélyeztetve az USA második helyét.

Potenciális versenytársaival szemben az Egyesült Államok igyekszik a lehetséges eszközök széles arzenálját bevetni. Ebben számíthat a nyugati civilizáció országainak együttműködésére, támogatására, valamint gyakorlatilag az összes nemzetközi gazdasági, pénzügyi és politikai szervezetre, mivel azok döntéshozó fórumain sikeresen épített ki többséget.

A globalizáció elmélyülésével a nemzetállamok több dimenzióban egyre inkább háttérbe szorulnak, funkcióik egy része fokozatosan átkerül tömörüléseik hatáskörébe. Az így létrejövő tömböket azonos civilizációhoz tartozó országok alkotják. Mivel a civilizációk kulturális entitások, gazdasági, politikai, jogi relációkban csak koordináló szerepet tölthetnek be.

Kulcsszavak: szegénységi csapda; közepesen fejlett gazdaságok csapdája; nyugati civilizáció

„Hogy a gyenge mindig legyőzi az erőset, a lágy pedig legyőzi a szilárdat, azt az égalattiban mindenki tudja, de nincs senki, aki meg is tudná valósítani. (...) Ezért az Út (tao) nem arra való, hogy erőszakossággal megalapozd helyzeted, hogy erővel győzedelmeskedj, hogy versengve juss nyereséghez. A megalapozás titka a világ támogatásának elnyerése, a győzelem titka a világgal való együtthaladás, a nyereség megszerzésének titka, hogy nem te veszel el, hanem a világ ad neked. Ezért aki nem erőszakos, az szilárd lesz, aki alkalmazkodó és engedékeny, az győzni fog, aki jószívű és igazságos, az nyerni fog. Ha nem versengsz, senki sem versenghet veled.”
Lao-ce

Bevezető

Egy korábbi, a Tudásmenedzsment 2020. júniusi (XXI. évfolyam) különszámában megjelent tanulmányom (Oroszi Sándor: „Az ökológiai lábnyom növekedése, a foglyul ejtett állam és a civilizációk szembenállása közötti összefüggésekről”) szerves, bár nagyfokú autonómiával rendelkező része ez a dolgozat. Az önálló publikálására tett kísérletet a kényszerűség szülte. A Huszár Zoltán tiszteletére összeállított kötetbe terjedelmi korlátok miatt nem fértek bele a Kínával foglalkozó elemzések, ezt a hiányt szeretném pótolni a periodika aktuális számában. Nyilván e rész mondandójának értelmezése feltételezi az előző tanulmányban leírtak ismeretét, ez az írás - némi túlzással - esettanulmánynak tekinthető: Kína példáján kívánom bemutatni a civilizációk a természeti erőforrásokért zajló küzdelmét.

Kímélve az olvasó türelmét, egy rövid bevezető részben összefoglaltam korábbi dolgozatom több, a jelenlegi fejtegetéseket megalapozó megállapításait. Nyilván indokolatlan lenne a forrásmegjelöléseket, hivatkozásokat (ezekből 92 szerepelt) - akárcsak azok jelentősebb hányadát is - újólá feltüntetni.

Jelen elemzésem befejező része beletorkollik az előző írás záró gondolatkörébe, azt analizálja, miként változtak Kína esélyei a természeti erőforrásokért folytatott nemzetközi küzdelemben. Mivel Kína önálló civilizációnak minősül, a fejlett országok többsége (Észak-Amerika, Európa, Ausztrália, Új-Zéland) pedig a nyugati civilizáció tagja, visszakanyarodik az előző tanulmány szervező gondolatához, a civilizációk küzdelméhez. A két dolgozat, mint egység, két szálon jut el a civilizációk közötti feszültségek megjelenítéséhez. A júniusban megjelent írás a világ gyorsan növekvő és magasabb életnívóra törekvő népessége, valamint az ehhez képest egyre szűkösebbé váló természeti erőforrások, a biokapacitás objektív ellentmondásán keresztül ragadja meg az emberiség létét fenyegető problémát. Jelen munkám ezt egészíti ki Kína világgazdasági pozíciójának, nemzetközi szerepe változásának elemzésén keresztül politikai aspektusokkal. Gondolatvilágomban éppen ez a két dimenzió hivatott biztosítani tanulmányaim egységét, konzisztenciáját.

Az ökológiai lábnyom növekedése által előidézett feszültségforrások

A világ országainak - mivel visszafordíthatatlan károsodásokat okozunk környezetünkben - egyre kisebb „ökológiai tortán”, a Föld biokapacitásán (Biocapacity) kell osztozniuk annak érdekében, hogy egyenként is dinamikusan fokozódó társadalmi-gazdasági igényeiket minél magasabb nívón elégíthessék ki. Napjainkban a kutatók az átlagos ökológiai lábnyomot 2,8 gha/fő értékre becsülik, ugyanakkor egy emberre mindössze 1,5-1,6 gha biokapacitás jut. A két adatban kifejeződő differencia miatt elkerülhetetlenül jelennek meg a világban súlyos érdekkonfliktusok, idővel beláthatatlan következményekkel járó feszültségek.

Az egyes országok földterületének korlátozott eltartási kapacitása (Czettler, 1946) évezredekken keresztül - miként arra T. R. Malthus már 1798-ban írt első dolgozatában, majd annak lényegesen bővített további kiadásában (Malthus, 1982) rámutatott - elsősorban a lakosság élelmiszer-ellátásának dimenziójában okozott megoldhatatlannak

tűnő problémákat. Ez a fenyegetettség világméreteken napjainkra sem enyhült, sőt bolygónk több részén még jobban kiéleződött. A világgazdaság óriása, Kína is képtelen például önerejéből megoldani lakossága élelmiszerellátását (Lehoczki, 2008), népessége az International Food Policy Research Institute jelentése szerint a „Mérsékelt szintű éhínség” helyzetében él. (<https://www.ifpri.org/>) Kína gondjai népessége hatalmas száma alapján, egyben a világ súlyos problémái is. Ha ugyanis lakossága elérné a fejlett országok életszínvonalát, ettől az egyetlen változástól a környezetünk világméreteken értelmezett terhelése megkétszereződne. (Diamond, 2007).

Korszakunkra e tekintetben nem enyhültek a gondok, ugyanakkor a táplálék biztosításának nehézségei mellett a megelőző időszakokban még a háttérben meghúzódó, másodrendű kérdések napjaink egyre fontosabb kihívásaivá váltak. A fosszilis energiaforrások elégetéséből, a földművelési technológiák módosulásaiból, valamint a vegyi folyamatokból felszabaduló széndioxid elnyeléséhez szükséges terület nagysága az elmúlt fél évszázad során megháromszorozódott, ma már hatvan százalékban ettől a tényezőtől függ egy ember ökolábnyoma. Az egyes országok számára a lakosságuk ellátásához, gazdaságuk működtetéséhez szükséges energiaforrások előteremtése a világpolitika legsúlyosabb konfliktusforrása. (Schumacher, 1991) Radikálisan fokozza a feszültségeket, hogy az ismert készletek fölött viszonylag kevés állam rendelkezik, a tartalékok 80 százalékát tizenöt ország birtokolja, közülük kettő területén található az olajvagyon fele. (<https://www.tozsdeforum.hu>)

Az édesvíz-készletek korlátozottsága és egyenlőtlen eloszlása miatt már ma sem jut több mint egy milliárd ember egészséges ivóvízhez. A világ népességének növekedése, a szanitációs igények várható szélesebb körű és magasabb szintű kielégítése még kiélezettebbé teszi a vízért folyó versenyt.

Az édesvíz korlátozottsága mellett a szennyvizek kezelése és a vizek szennyezettségének érdemi csökkentése is nehezen megoldható feladat. A fejlődő országok nem rendelkeznek elegendő pénzügyi erőforrással, illetve azt – igényeket rangsorolva - a pillanatnyilag még égetőbb problémák kezelésére fordítják. A fejlett országokból – gyakran azok struktúrapolitikája eredményeként - kitelepülő nagyvállalatok, illetve a működő-tőkekivitel keretében létesített gazdasági egységek a költségcsökkentés, profitnövelés érdekében mellőzik a környezet védelmét célzó investíciókat.

A termelés és a fogyasztás növekedését meghaladó ütemben emelkedik a keletkező szemét, valamint az építési, lakossági és technológiai hulladék, amelyek környezetkárosító hatásai jelentős részben visszafordíthatatlanok. Külön gondot jelent a már nem használt műanyagok környezetünkben mind nagyobb mértékben felhalmozódó tömege. Kerekes Sándor becslése szerint a valaha gyártott műanyagoknak csupán 30%-át használjuk jelenleg is, mintegy kétharmaduk viszont még évtizedeken keresztül szennyezi bioszféránkat, földterületeinket, vizeinket. (<https://www.origo.hu/itthon/20200511-nem-szabad-gondolkodas-nelkul-elutasitani-a-muanyagot.html>)

Kína gazdasági reformja és nyitása a nemzetközi erőterben

Miután ökológiai-környezeti-geopolitikai szempontból vázlatosan áttekintettük a legfontosabb jellemzőket, áttérünk annak elemzésére, hogy e keretek között Kína milyen stratégiát követhet, folytathat érdekei realizálása céljából.

Kína a korábbi regionális nagyhatalom státuszából világhatalommá fejlődött, bár ezt a dimenzió-váltást a társadalomtudósok jelentős hányada még nem akceptálja. Ehhez a minőségi ugráshoz azonban ki kellett jutnia a szegénységi csapdából.

A szegény országokban bármilyen okból megindult gazdasági növekedés ugyan időlegesen javíthatta az adott gazdaság tőke-munka hányadosát, de az életszínvonal minimális emelkedése által serkentett népesség-növekedés hatására az arány újólág visszaesett. A hosszabb távon sem emelkedő egy főre jutó tőkemennyiség mellett nem valósulhatott meg érdemi műszaki fejlesztés, nem terjedhetett a korszerűbb technológiák alkalmazása, emiatt nem vált lehetségessé az egy főre jutó GDP fokozása. A fejlődő országok többsége ebből a csapdahelyzetből nem, vagy csak többszöri nekifutás eredményeként tudott kitörni. Elsősorban a szubszaharai térség kilátásai rosszak, országainak szinte esélyük sem mutatkozik a szegénységi csapdából való kijutásra. Népességük – más hasonló helyzetű országok lakosságával egyetemben – gyakorlatilag szinte rákényszerül az egyre szélesebb körű migrációra.

Változásra szinte semmi esély sem mutatkozik, amíg több mint 3 milliárd ember 2,5 dollár napi jövedelemnél kevesebből tengeti életét, 1,3 milliárd mélyszegénységben élő pedig kevesebb mint 1,25 dollárnyi jövedelemmel rendelkezik. (<https://makronom.mandiner.hu/>). cikk/20171109_2030_a_szegenyseg_vege)

Egyre jobban globalizálódó világunkban perverz jövedelemáramlás valósul meg. A fejlett országok segélyei dacára romlik a szegények helyzete, ugyanis a gazdagok a támogatások többszörösét szivattyúzzák ki tőlük az áruforgalom, a tőke- és hitelmozgások csatornáin keresztül. A csapdából való kijutásra az adhat reményt, ha az adott ország politikai vezetése megfontolt, a növekedést hatékonyan segítő, koherens gazdaság- és társadalompolitikát munkál ki, annak célkitűzéseit gyakran „kegyetlen” következetességgel valósítja meg. A kínai kormány csak 2015-ben jelentette be, hogy eltörli az évtizedek óta érvényben lévő egy gyermekes politikáját, megengedve a családonkénti két gyermeket. (https://hvg.hu/gazdasag/20151029_Mostantol_lehet_masodik_gyereket_vallalni) A Föld (egyelőre) legnépesebb országa kitörési stratégiájának szerves részét képezte lakossága növekedésének korlátozása, vállalva annak az aktívak létszámára gyakorolt - másfél-két évtized késéssel jelentkező - negatív hatásait is. A kemény népességpolitikai szabályok életbeléptetése után született generációk munkapiacra belépő tagjainak létszáma elmaradt az onnan távozott korosztályokétól, a differenciák egyértelműen kumulálódtak.

Második pillérnek a Mao Ce-tung 1976-ban bekövetkezett halálát követő hatalmi viszályból győztesen kikerült csoportosulás által 1978-ban indított átfogó reform tekinthető. A Teng Hsziao-ping nevével fémjelzett modernizáció során törekedtek Kínának a világgazdaság folyamataiba történő szerves bekapcsolására. A nyitási politika

komponenseként megindult a gazdaság liberalizálása, a külföldi működő tőke bevonása, a modern, a termelés hatékonyságát érdemben növelő technológia beszerzése.

A növekedés forrásainak jelentős része oly módon képződik, hogy Kína lakosságának saját jövedelméből megvalósuló fogyasztása alig haladja meg GDP-jének egyharmadát, de teljes fogyasztása sem éri el annak felét, (<https://www.hetek.hu/>) míg az Egyesült Államokban és a fejlett országokban ez az arány bruttó hazai termékük mintegy kétharmadára rúg. Ez a differencia lehetővé teszi a kínai fogyasztási ráta fokozatos, lassú növelését, a mélyszegénységben élők számának lefaragását, ennek ellenére felhalmozási rátájukat képesek a fejlettek átlagos szintje fölött tartani.

Elősegítette Kína kitörési szándékának megvalósulását az USA külpolitikájának súlypont-áthelyeződése. Richard Nixon amerikai elnök a „kínai kártya” kijátszásával a Szovjetunió befolyását kívánta megnyirbálni. Az Egyesült Államok külpolitikai fordulatainak következményeként a Kínai Népköztársaságot felvették az ENSZ-be, bő két évvel Mao Ce-tung elhunytá után a Washington és Peking közötti diplomáciai kapcsolatfelvétel is megvalósult.

Ezt követően került sor a Kína és a kisebb országok közötti hivatalos diplomáciai kapcsolatfelvételre, amely megalapozta és elősegítette a bilaterális kereskedelem megélénkülését. E relációban például a hetvenes évtizedben a latin-amerikai országokkal az áruforgalom több mint nyolcszorosra bővült. Ebben az időszakban jelentek meg az első kínai investíciók a latin-amerikai és afrikai régiókban, amelyek célzottan a kínai gazdaság számára létfontosságú cikkek (extraktív ágak termékei, nyersanyagok) előállítását alapozták meg. A kínai gazdaság igényei a következő évtized(ek)ben is alapvetően befolyásolták mind az áruforgalom, mind a fejlesztések összetételét, a keresett árufajták nagy tömege ugyanakkor a partnerek kiválasztásánál is meghatározó szempontként jelent meg: a kapcsolatok dinamikája főként a fejlett, nagy gazdaságok relációjában volt szembetűnő.

1994-ben Kína megkapta a megfigyelő tag státust a Latin-amerikai Integrációs Társulásban (Asociación Latinoamericana de Integración), három évvel később felvették a Karibi Fejlesztési Bank (Caribbean Development Bank) tagjai sorába, az Amerika-közi Fejlesztési Bank (The Inter-American Development Bank; BID) tagországai ugyancsak egyetértettek az ázsiai nagyhatalom belépési szándékával.

Kína a nemzetközi porondon igyekezett és nyilván ma is igyekszik partnereiben bizalmat kelteni, gazdasági térnyerését a többi ország előtt nyíló, egyre táguló lehetőségként feltüntetni. Minden fórumon a béke és fejlődés progresszív gondolatát hangsúlyozza, amelynek partnerei bizonyos mértékig hitelt is adnak. A be nem avatkozás politikáját (non-interference policy) – hirdetve széles bázison komoly pozíciókat épített ki Ázsiában, de főleg Afrikában. Jellemző, hogy a három évenként rendszeresített Afrika-csúcsokra a földrész országainak mintegy kilencven százaléka delegálja első számú vezetőjét.

Néhány világgazdasági-világpolitikai esemény is kedvezően hatott Kína pozícióinak alakulására. Az IMF agresszív hitelezési stratégiája, vitatható hitelcenzorálási kritériumai, a folyósított összegek felhasználásának rigorózus ellenőrzése mellett a Kína által kedvezményes hitelként folyósított tízmilliárdok szinte baráti segítségnek tűntek.

A szakirodalomban Washingtoni Konszenzus elnevezéssel tárgyalt hitelezési kritériumok, valamint az annak megfelelő gyakorlat Dél-Amerika „elveszett évtizedét” eredményezték. A mechanizmus fő elemeit – miként Bogár László rámutat - a fegyelmező hatalmak, az IMF, a Világbank, a WTO, a Fed, a nagy hitelminősítő intézetek, illetve auditáló óriáscégek alkotják. A liberalizálás, deregulálás, privatizálás hármasszavát ültették át a gyakorlatba nevezett szervezetek vezetői. (<https://www.scribd.com/>) Tovább rontotta a nemzetközi pénzügyi szervezetek megítélését, hogy ezt az „elvrendszer” és lebonyolítási mechanizmust a döntéshozók megkísérelték kiterjeszteni a gazdaságilag feljövőben lévő ázsiai, valamint kelet-közép európai országokra is. Pregnánsan fogalmazott Joseph Stiglitz, midőn kijelentette, hogy a Washingtoni Konszenzus piaci fundamentalista elvei csak a szegény, adós országokat kíméletlenül kizsákmányoló fejlettek érdekeit szolgálják. (Stiglitz, 2009)

Még az USA-val szövetséges fejlett államok is differenciáltan ítélték meg az Irakra mért megelőző csapás indokait, valamint annak intenzitási fokát.

A Wikileaks-botrány során nyilvánosságra került információk sok ország vezetésében támasztottak kételyeket az Egyesült Államok politikai törekvéseit, szándékait illetően. Helyesen ragadja meg az összefüggések lényegét Lengyel László, abban látva Kína előnyét, hogy az ázsiai nagyhatalom ideológia-mentes politikát folytat. (Lengyel, 2007)

Természetesen a partnerországok politikusai számára a Kína által önmagáról festett kép meglehetősen retusáltként tűnik, a sugallt harmóniát ugyanis megtörik a valós belső viszonyokról kiszivárgó hírek. Az 1989-es Tienanmen-téri véres eseményeket követően néhány állam fel is függesztette diplomáciai kapcsolatait Kínával, több multi- és transznacionális vállalat pedig kitelepítette termelését. Csiang Cö-min még évekkel későbbi, 1997-es mexikói látogatása alkalmával is szükségesnek tartotta hangsúlyozni az egymás iránti politikai bizalom, a gazdasági komplementaritás, a nemzetközi ügyek esetén megnyilvánuló támogatás fontosságát. (Reiss, 2000). Mindezen disszonáns jelek mellett gyakran olvashatunk az internetes korlátozásokról, a véleménynyilvánítás szabadságának megnyirbálásáról, a legutóbbi hírek pedig külföldi politikusok és családtagjaik megfigyeléséről, a velük kapcsolatos adatgyűjtésről szólnak. (<https://www.szabadeuropa.hu/>)

Kína valamennyi sűrűn lakott kontinensen megvetette a lábát, szilárd gazdasági pozíciókat épített ki, komoly politikai befolyásra tett szert. Ezek eredményeként nagyjából világgazdasági jelentőségével arányos szavazati súlyt sikerült elérnie a nemzetközi gazdasági intézményekben. A Nemzetközi Valutalap 2010-es közgyűlési ülésén például a tagországok jóváhagyták 3,65-ös szavazati kvótájának: 6,19-re emelését, ezzel a rangsor hatodik helyéről a harmadikra tornászta fel magát (www.napi.hu). Egy évtizeddel korábban, a reform 1993-ban felgyorsult továbbfejlesztése elismeréseként a Kereskedelmi Világszervezet (World Trade Organization; WTO) 143. tagállamává választották.

Kína mozgástere a multipoláris világrendben

A konjunktúrakutató intézetek, különböző tudományos műhelyek előszeretettel foglalkoznak hosszú távú előrejelzések, prognózisok készítésével, a 2050-es, vagy a századvégi gazdasági-politikai jövőkép felvázolásával.

Az egyes részterületekre felállítható modellek közül talán a demográfiai kérdésekre koncentrálok a legmegbízhatóbbak, mivel a termékenységi koefficiensekben vagy a halálzási arányszámokban viszonylag ritkán jelentkeznek hirtelen, nagymértékű változások. (Talán a COVID-járvány időszaka kivételnek tekinthető, de feltehetőleg ebben az esetben is „természetes” önkorrekciónak lehetünk majd tanúi. Az idősök nagyfokú veszélyeztetettsége miatt emelkedő halálzási ráta a járvány lecsengése után várhatóan egy ideig a trend-érték alá süllyed, majd nagy valószínűséggel újra közelíti az alapirányzatnak megfelelő tartományt.)

Az előrejelzések szerint 2050-re már minden bizonnyal India lakossága lesz a legmagasabb a Földön, lekörözve Kínát, míg Nigéria válik a harmadik legnépesebb országgá, az Egyesült Államok e tekintetben a negyedik helyre szorul.

A lakosok számának alakulása, változásának dinamikája nyilván erőteljesen befolyásolja az adott ország világpolitikai szerepvállalásának intenzitását, az ökológiai lábnyom egyes komponenseiért folytatandó küzdelem hevességét. A dinamikusan növekvő népesség még alacsony életnívón történő ellátása is korlátozza-megakadályozza a felhalmozást, az egy munkavállalóra jutó fizikai tőkejavak mennyiségének növelését, ezáltal megghiúsítva a hatékonyság érdemi fokozását. Gondolatmenetünkben így ismét visszakanyarodtunk a szegénységi csapdához. E logika értelmében a lakosságát tekintve majdan harmadik Nigéria gazdasági téren még egyértelműen a vert mezőny tagja lesz, a PricewaterhouseCoopers becslései szerint várhatóan csak a tizenötödik pozíciót tudja majd elfoglalni. (<https://pivatbankar.hu>) India viszont századunk közepére erősen megközelíti az USA-t, részben gazdaságilag aktív népességének elképesztő ütemű növekedése, a kiművelt emberfők tömeges képzése, másrészt a bérek még a kínainál is jóval alacsonyabb nívón tartása révén (Kínából több nemzetközi nagyvállalat települt át Indiába) megnyíló beruházási-felhalmozási lehetőségek révén. (<https://www.portfolio.hu/>) India minden bizonnyal képes lesz kitörni a szegénységi csapdából. Nem véletlen, hogy a szegénységi küszöböt Indiában az ENSZ-ajánlásnál lényegesen alacsonyabb szinten határozták meg, nem tekintik például a szegénységi küszöb alatt élőnek azt a városlakót, aki havi 578 rúpiánál (2460 forintnál) többet költ. (<https://ahovakolumbuszindult.blog.hu>)

Miután Kína sikeresen kijutott a szegénységi csapdából, szinte azonnal egy újabb csapdahelyzet előtt találta magát, a „közepes jövedelmű országok csapdája” rejt számára veszélyeket, kihívásokat.

Ez a csapdahelyzet a modern korban még csak kevés ország előtt jelent meg, nyilván jellemzőinek alapos elemzése, szakirodalmi feldolgozása, a meghatározó vonások általánosítása csak a közelmúltban kezdődött, alaposabb, tudományos igényű feldolgozása inkább a következő időszakok feladata.

Maga a kategória – a „közepes jövedelmű országok csapdája” (middle income trap) – is csak századunk tudományos kutatásai során született meg. Eddig a modern korban

mindössze két ország, Japán és Dél-Korea oldotta meg sikeresen feladatot, Kína a harmadik, amely nekivághat az előtte tornyosuló akadályoknak.

1. sz. táblázat: Japán, Dél-Korea és Kína jövedelmi sávváltásai

Ország	Az alsó közepes jövedelmű sávba lépés ideje	A felső közepes jövedelmű sávba lépés ideje	A magas jövedelmű sávba lépés ideje
Japán	1933	1968	1977
Dél-Korea	1969	1988	1995
Kína	1992	2009	(?)

Forrás: Világbank, illetve Szunomár, 2018, p.7.

Prognosztizálhatóan Kína eddigi dinamikus gazdasági növekedése, a megindult strukturális átalakulások, imponáló eredményei alapján képes lesz kijutni a közepes jövedelmű országok csapdájából, és várhatóan néhány éven belül átkerül a magas jövedelmű országok csoportjába. (https://mta.hu/mta_hirei) A kategóriaváltás kétségtelen, az ehhez szükséges periódus sem lesz hosszú, de eközben nagy valószínűséggel jelentkeznek a múltban nem tapasztalt akadályok, haladást gátló tényezők.

Kína – visszatekintve az elmúlt harminc esztendőre - a délkelet ázsiai pénzügyi válság, az amerikai technológiai lufi, valamint számos más dekonjunkturális hatás dacára is közel tíz százalékos sebességgel rohogott a gazdasági autópályán. A kormány azonban helyesen konstataálta, hogy az időszakon belül a 2004-ig jellemző 12 %-os ütem lényegesen meghaladja a fenntartható növekedés tempóját. Restriktív, megszorításokat vezetve be, hűteni kezdte a gazdaságot. Ennek következtében a növekedés dinamikája 3-4 százalékponttal csökkent. A 8 % körüli ütem is messze meghaladja a fejlett országok átlagát és így Kína egyre közelebb kerül GDP-szintjükhöz.

Árnyalják a képet a 2020 második negyedévében regisztrált adatok, melyek szerint a G20-ak gazdasági teljesítménye 6,9 százalékkal visszaesett. Éves szintre kivetítve produktumuk 9,1 százalékkal csökken, (a legnagyobb mértékben Indiáé (-23,5 százalék). Kína e téren is kiemelkedően teljesít, egyedül Kína lesz képes ebben az időszakban GDP-jének növelésére, 3,2 százalékos mértékben. (https://OECD Quarterly National Accounts Database@OECD_STAT)

A GDP volumenét tekintve Kína még váratlan akadályok megjelenése esetén is két évtizeden belül biztosan megelőzi az USA-t. A londoni székhelyű Centre for Economics and Business Research (CEBR) gazdasági-üzleti elemzőcég minden év végén elkészíti a következő másfél évtizedre szóló prognózisát. (Az előrejelzéshez az inputadatokat

dollárban, a folyó áron regisztrált nominális hazai össztermék alapján táplálják be.). A 193 országot rangsoroló éves elemzésük (<https://CEBR World Economic League Table, WELT 2020>) szerint az Egyesült Államok és Kína 2033-ban helyet cserél a globális ranglista élén. Prognózisuk szerint 2034-re a kínai hazai össztermék nominális értéke eléri a 38 560 milliárd dollárt, míg az Egyesült Államok bruttó hazai terméke várhatóan 36 951 milliárd dollár lesz. Megjegyzendő, hogy vásárlóerő-paritáson már ma is Kína áll a rangsor első helyén (<https://www.portfolio.hu/befektetes/20191226/>)

Ezt a produktumot azonban Kína a versenytársáét több mint háromszorosan meghaladó népességgel éri majd el, azaz egy főre jutó GDP-je durván a harmada lesz az amerikai riválisnál regisztráltnak. Az IMF adatai alapján míg az Egyesült Államokban 65 250\$ volt az egy főre jutó GDP 2019-ben, addig Kínában 10 290\$. (International Monetary Fund, GDP per capita, current prices. <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/CHN>)

Kína természetesen hatalmas erőfeszítéseket tesz gazdasági fejlettsége növelése érdekében, amit jelez egyetemi képzésben résztvevő fiataljainak hatalmas száma is. A népesség 2,6 százaléka, 35 millió fiatal vesz részt a legmagasabb szintű képzésben. (<https://merce.hu/2019/09/10/nagyhatalmi-felsooktatás-kinaban/>)

A magasan kvalifikált szakemberek hatékony munkavégzéséhez elengedhetetlen a korszerű technika, a modern technológia, melynek beszerzése a fejlett országok vállalataitól történhet meg. E szabadpiaci tranzakciók zavartalan lehetősége azonban sokakban kételyeket ébreszt, amelyek részben történelmi tapasztalatokon alapulnak.

Az előző bő félévszázadban a kiemelkedően gyorsan fejlődő gazdaságok – elsősorban Japán és a hajdani Német Szövetségi Köztársaság - miután mintegy húsz százalékra megközelítették az USA akkori fejlettségi szintjét, növekedésük lelassult, belesimult az átlagba. Nagyfokú naivitással feltehetnénk a kérdést: a legmodernebb gépekből nem gyártottak eleget, ezért piacuk szűvássá, kínálat-korlátossá vált?! Megjelenhettek a piaci mellett más elosztási formák is?! Pedig a felzárkózó országok Japán kivételével a nyugati civilizációhoz tartoztak, míg Kína (és India) más civilizációk képviselői. A hajdani COCOM-listára hasonlító durva diszkrimináció, megkülönböztetés napjainkban nagy valószínűséggel nem fordulhat elő, óriási megütközést keltene, de finomabb formában megnehezíthetik a korszerű termékekhez való hozzájutást. Elképzelhető, hogy a korporatokrácia e tekintetben is működésbe lendül?

Kínát alacsony életszínvonalon élő, de dinamikus növekvő népessége rákényszeríti gazdasági teljesítményének gyors növelésére. Ez megalapozza világpolitikai pozíciójának javítását, Kelet- és Délkelet-Ázsia partikuláris vezető hatalmává válását. Regionális hegemoniájának megszilárdulása elősegíti világhatalmi szerepének mind szélesebb körű elismerését. Ez viszont sérti, keresztezi az Egyesült Államok létfontosságú gazdasági-politikai érdekeit. (Huntington, 1999)

Kína előretörésének várható reakciójaként az USA és a nyugati civilizáció fejlett országai óvatosan (!) zsilipelni fogják Kína (és India) gyorsan bővülő nyersanyag-, energiahordozó-, késztermék- és tőkeáramlásait. A koronavírus-járvány elleni védekezés jegyében fellépő hatalmak a talán túlzásba vitt óvintézkedésekkel Kínát bizonyos mértékig elszeparálták.

Kína (és némileg India) gazdasági expanziója korlátozásának jelei az USA-val bonyolódó kereskedelem területén is egyértelműen megjelentek már. Kína ugyan továbbra is őrzi domináns pozícióját az Egyesült Államok Ázsiából származó importjában, de pár év alatt sokat veszített részesedéséből. 2013-ban még Kínában gyártották az USA-ba irányuló ázsiai származású termék 67 százalékát, 2019 második negyedévére azonban részaránya 56 százalékra zuhant. A kiegészítő kínai termékek majdnem felét ma már vietnami gyártószalagokról lekerülő cikkekkel pótolják, amelyeket gyakran a jól bevált, de időközben kitelepült kínai partnerek állítanak elő. Bár ebben a kereskedelmi viszonylatban is nyilván „kormányzati befolyásolástól mentes” piacokon zajlik az áruforgalom, de a tizenegy százalékpontos pozícióvesztés több mint elgondolkodtató! (<https://raketa.hu/valtozo-vilag>)

A gazdaság teljesítményének növelését korlátozó hatások ellenére a kínai vezetés ugyancsak ambiciózus tervet fogalmazott meg 2011-ben: 4000 \$/fő körüli GDP-jét 2020-ra 10.000 \$/fő nagyságúra kívánta növelni. A Nemzetközi Valutaalap adatai szerint Kína már két évvel korábban, 2018-ban eljutott a 9920 dolláros szintre (International Monetary Fund, GDP per capita, current prices, <https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/CHN>), azaz a kívánt nívó elérése a járvány ellenére is erősen valószínű.

A magas jövedelmű országok csoportjában újabb veszélyek, kihívások várnak az oda átkerülő nemzetállamokra, legalább is erre következtethetünk Japán gazdasági problémáiból, nehézségeiből, a vészjósló felhők sűrűsödése már Dél-Korea egén is elkezdődött. A stagnálás, az időnként bekövetkező gazdasági visszaesések már szinte megszokott jelenségek a szigetország gazdasági életében, a defláció által okozott gondok pedig nem sokkal enyhébbek, mint amelyeket a vágtató infláció idéz elő. A jelzett problémák szinte állandó kísérőjelensége a társadalom előregedése, a szociális csoportok közötti fokozódó egyenlőtlenség, és az innovációs potenciál visszaesése. Minden bizonnyal Kína fejlődését is egyre erőteljesebben fékezik, gátolják ezek a tényezők, az ázsiai nagyhatalom nem tehet mást, mint felkészül leküzdésükre. A Hszi Csin-ping elnök által a 2016 és 2020 közötti gazdaságpolitikai célok elérése érdekében vázolt „innovatív, összehangolt, zöld és nyitott” fejlődési út nem csupán Kína mai gazdasági gondjaira kíván megoldást mutatni, hanem a hosszú távú fejlődés útvonalát is ki kívánja jelölni.

Fan Gang, a Pekingi Egyetem professzora, a Nemzeti Gazdaságkutató Intézet igazgatója szerint megfigyelhető Kínának az a törekvése, hogy dinamikusan növekvő gazdasági erejére alapozva hosszú távon a multipoláris világrend egyik meghatározó pólusává váljon. A Csendes-óceáni Partnerség (Trans Pacific Partnership - TPP) amerikai felmondását követően Kína előtt megnyílt a lehetőség Délkelet-Ázsia intenzívebb befolyásolására. 2019-ben végül aláírták az Átfogó Regionális Gazdasági Partnerség (Regional Comprehensive Economic Partnership; RCEP) néven szerveződő együttműködés dokumentumait. A szerződést a 10 ASEAN-országon kívül Japán, Ausztrália, Új-Zéland és Dél-Korea ratifikálta, India nem sokkal az aláírás előtt elállt a részvételtől. (<https://www.mnb.hu/>)

Nemzetállamok versus civilizációk

A természeti környezet elsajátításához-felhasználásához kötődő ismereteink alapvetően a nemzetállamokhoz működéséhez, megnyilvánulásaihoz kapcsolódnak. Ez egyértelműen következik abból, hogy a civilizációk kulturális, nem pedig politikai entitások, (Huntington, 1999) azaz belföldi és nemzetközi kontraktusokat nem köthetnek, nem lehetnek részesei országok közötti ügyleteknek, tranzakcióknak. A nemzetállamok előtérbe kerülése, szereplése a nemzetközi élet színpadán mindenki számára természetesnek, magától értetődőnek tűnik, mivel:

- Az alap-, közép- és felsőfokú oktatás során, kiemelten a történelemórák tematikáiban az események leírásának, elemzésének alanyaiként a nemzetállamok, birodalmak, illetve azok kiemelkedő személyiségei jelennek meg.
- A tudományos művek, a médiában hozzáférhető információk az egyes országok statisztikai hivatalai által összegyűjtött és primer módon feldolgozott adatokra épülnek. Ezek az intézmények törvényben meghatározott feladatkörüknel fogva alapvetően az adott ország állampolgáraitól, az ott dolgozó külföldi munkavállalókról, az oda látogató turistákról, a területükön működő (esetleg a határokon kívül tevékenykedő, de az adott nemzethez kötődő) társadalmi, gazdasági, kulturális, politikai szervezetekről, intézményekről szereznek be információkat, dolgozzák fel és terjesztik azokat.
- A szépirodalmi művek, regények cselekménye a nemzetállamok által uralt környezetben játszódik, szereplőinek eszmerendszere, gondolkodásmódja többnyire az adott nemzetállamban jellemző nézeteken, szokásokon, attitűdökön alapul.
- A nemzetállamok képezik a legfontosabb nemzetközi szervezetek bázisát, amelyek döntéseiket, határozataikat tagjaik szavazatai alapján hozzák meg. Még az IMF-hez hasonló felépítésű szervezetek is, amelyek részvevői különböző civilizációkhoz tartoznak, diszkréten hallgatnak tagjaik civilizációs jellemzőiről, maximum néhány újságíró firtatja azokat.
- A nagy érdeklődéssel kísért sportesemények is nagyrészt nemzeti, illetve az azokra épülő nemzetközi bajnokságokban szerveződnek, az összecsapások másik jelentős hányadát pedig nemzeti válogatottak részvételével bonyolítják le.

A nemzetállamok szerteágazó érdekeik megvalósítására, a nélkülözhetetlen természeti erőforrások biztosítására törekedve igyekeznek együttműködő partnereket találni. A keresés természetes közege az adott civilizációhoz tartozó államok köre, a civilizációk ugyanis jellemzően több politikai egységet foglalnak magukban. A rokon országok többnyire készek nyílt vagy burkolt, szerződésben rögzített vagy spontán pénzügyi, szakmai, diplomáciai, tudományos, esetleg katonai segítség nyújtására. (Huntington, 1999) Az egykori anyaországok jogilag függetlenné vált volt gyarmataikat igyekeznek vonzáskörükben tartani, az Európai Unió 1975 óta működik együtt 77 ilyen státuszú állammal.

A gazdasági – azon belül kiemelten a pénzügyi -, társadalmi, tudományos, technikai folyamatok egyenként és összességükben is a globalizáció felgyorsulása irányában

hatnak. A jelzett spontán processzusok végbemeneteléhez a regionális és a világhatalmak igyekeznek saját érdekeik által meghatározott politikai, jogi kereteket kialakítani. Az Egyesült Államok a korábbi bipoláris, az azt követő unipoláris és a kifejlődőben levő multipoláris világrendben is hatalmas energiákat fejtett ki és mozgósít ma is a stratégiai célrendszerének megfelelő globális birodalom kiépítése érdekében. Ez a törekvés a multi- és transznacionális vállalatok, az óriásbankok, a média és a kormányok – összefoglaló elnevezéssel - a korporatokrácia (Perkins, 2006) koordinált tevékenységében jelenik meg.

Reagen elnök a korporatokrácia elkötelezett támogatójaként építette tovább a globális birodalmat. Végrehajtotta azok akaratát, akik látszólag őt szolgálták, de akik valójában ténylegesen irányították a kormányt – mint például George H. W. Bush alelnök, Schultz külügyminiszter, Caspar Weinberger védelmi miniszter, Richard Cheney, Richard Helms és Robert Mc Namara. Azt hirdette, amit ezek a meghatározó személyiségek akartak:

- olyan Amerikáról beszélt, amely az egész világot, annak ásványkincseit, nyersanyagait ellenőrzése alatt tartja,
- olyan világot vázolt fel, amely végrehajtja ennek az Amerikának a projektjeit;
- olyan hadsereg fenntartását tűzte ki célul, amely kikényszeríti az amerikai játékszabályok betartását;
- olyan nemzetközi kereskedelmi és bankrendszer folyamatos fejlesztésére tett javaslatokat, amely elősegíti az Egyesült Államok egyeduralmát a globális birodalomban. (Perkins, 2006) E törekvéseket elemezve látta úgy a Nobel-díjas J. E. Stiglitz, hogy korszakunkban a nemzeti elitek hagyományos diktatúráját a nemzetközi pénzvilág új diktatúrája váltja föl. (Stiglitz, 2002) Hozzátehetjük: ez a nemzetközi pénzvilág az Egyesült Államok és a nyugati civilizáció által generált és irányított szervezetek összessége.

A Nyugati civilizáció az Egyesült Államok vezetésével meglehetősen agresszivitással próbálja integrálni a más civilizációkhoz tartozó országok gazdaságát az általa kialakítani szándékolt világgazdasági rendszerbe, illetve az „új világrend” (New World Order) már létrehozott intézményeibe. Vezetői eközben gyakran hajtanak végre területek vagy ásványi vagyon ellenőrzése céljából indított manővereket a többször felújított „isten elhivatottság” (Manifest destiny) jegyében.

E törekvésük megvalósítása érdekében az USA, Kanada és az Európai Unió fejlett országai egységes tömböt alkotnak, még ha azon mutatkoznak is repedések, még ha számos döntésüket viták előzik is meg, még ha akcióikat kisebb torzalkodások övezik is. Projektjeikhez többnyire sikerül megnyerniük Ausztrália, valamint Új-Zéland támogatását, elérni azok képviselőinek együttműködését. A nemzetközi pénzügyi intézmények (IMF, Világbank) és más gazdasági szervezetek (WTO) közgyűlésein kialakított dominanciájuk ugyancsak segít az általuk megfogalmazott megoldások más nemzetekre történő ráerőltetésében. Feltehetően nem esik távol a valóságtól az az állítás, mely szerint a többnyire az összeesküvés-elméletek közé sorolt fellépések gyakran a nyugati civilizációhoz tartozó valamelyik állam, gyakran több ország

tekintélyes köreinek összehangolt akciói. Ezt ismerte be J. Perkins, midőn hangsúlyozta, hogy a korporatokrácia nem tekinthető összeesküvésnek. Mivel a dollár világválutaként funkcionál, az Egyesült Államok olcsón és kockázatmentesen folyósíthat kölcsönöket. Illetékes döntéshozói tisztában vannak azzal, hogy a hitelek nagy részét a kérelmezők sosem fogják visszafizetni. Az USA célja valójában az adós országok függőségben tartása és kilátástalan helyzetük könyörtelen kihasználása. (Perkins, 2006)

Jim Garrison a State of World fórum elnöke meglehetősen borús képet vázolt fel. A Föld országainak integrációja, kiemelten gazdasági globalizációja már megfelel egy valódi „birodalom” kritériumainak. Egyetlen ország sem képes függetleníteni magát a globalizáció kényszerítő erőitől. Nem menekülhetnek meg a Világbank vagy a IMF által diktált feltételektől, a WTO önkényes szabályaitól. (Garrison, 2004) A nemzetközi gazdasági intézmények feljogosítva érzik magukat – mondhatni feljogosították magukat - annak megítélésre, hogy az egyes államok mit tehetnek saját területükön és mit nem. (Huntington, 1999) Ezt a helyzetet általánosítja Veress József midőn kifejti, hogy az ország kategóriája, amely évszázadokon keresztül a világ berendezkedésének és működésének leírására használt egyik legfontosabb fogalom volt, mindjobban marginalizálódik, folyamatosan veszít jelentőségéből. (Veress, 2019)

Az USA potenciális vetélytársai térnyerését minden eszközzel igyekszik akadályozni: a világ természeti erőforrásainak ellenőrzésével; a világ gazdasági folyamatainak kanalizálásával, támaszpontok létesítésével a stratégiai övezetekben, a konkurens világpolitikai befolyásának korlátozásával, a nemzetközi szervezetek felhasználásával; a segélyek, támogatások leépítésével, karaktergyilkosságokkal, nagyon ritkán nyílt háborúk indításával. (Vizi, 2013)

Kína helyzete hátrányos, ugyanis kevés és relatíve kis gazdasági potenciállal bíró ország tartozik az ázsiai civilizációhoz. A hongkongi, szingapúri és tajvani kínaiak a civilizáción belüli kohézió logikája szerint folyósították a Kína növekedésének megindításához igényelt tőke tekintélyes hányadát, de más országok támogatására nem nagyon számíthatott az ázsiai óriás. Mint utaltunk rá, az USA kereskedelem-politikájával még ebbe az egységbe is igyekszik éket verni (Vietnam). Kína esetében az ország határai és a civilizáció kiterjedése között nem mutatkozik lényeges különbség, egyetérthetünk Lucien Pye megállapításával: Kína valójában egy civilizáció, amely úgy viselkedik, mintha állam volna. (Huntington, 1999) Valójában a két dimenzió kiterjedése szinte egybeesik.

Összegzés

A biokapacitást meghaladó ökológiai lábnyom egyre élesedő küzdelemre készíti a Föld országait. Kína e versenyben való helytállás mellett haladt saját, buktatókkal telített útján. Belső nehézségeit, problémáit legyőzve sikeresen kijutott a szegénységi csapdából és várhatóan rövid időn belül leküzdöi a közepesen fejlett országok előtt álló akadályokat is. Eközben regionális hatalomból egyre inkább világhatalommá fejlődik. Nemzetközi pozíciójának erősödése lehetővé teszi számára ambiciózusabb nemzetközi politika folytatását, ami sérti a nyugati civilizációt alkotó országok, elsősorban az Egyesült Államok érdekeit. A harc ebben a dimenzióban gyakran már nem fair eszközökkel folyik,

ismétlődően tapasztalható elfogultság a nemzetközi gazdasági és politikai szervezetek részéről. A tanulmány próbálja bizonyítani, hogy a kialakuló multipoláris világban Kína sikeresen helyezkedik el, mind hatékonyabban valósítja meg egyre merészebb célkitűzéseit.

Kína fejlődési útjának bemutatásával, gazdasági-politikai problémáinak vizsgálatával tanulmányom remélhetően hozzájárult a júniusi dolgozatomban taglalt „személytelen” kérdések elmélyültebb elemzéséhez.

Irodalomjegyzék

- Czettler J. (1946). *Az emberi gazdálkodás története*. Budapest: Franklin Társulat.
- Diamond, J. (2007). *Összeomlás*. Budapest: Typotex Könyvkiadó.
- Garrison, J. (2004). *American Empire: Global Leader or Rouge Power?* San Francisco: Berrett-Koehler Publishers Inc.
- Huntington, S. P. (1999). *A civilizációk összecsapása és a világrend átalakulása*. Budapest: Európa Könyvkiadó.
- Lehoczki B. (2008). *Latin-Amerika és Kína: a kapcsolatok új rendszere? Ph.D. értekezés*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Multidiszciplináris Doktori Iskola.
- Lengyel L. (2007). Új Közép-Európa? 2000 Irodalmi és Társadalmi havi lap. 6-7. szám. <http://ketezer.hu/2007/06/uj-kozep-europa/>. Letöltés dátuma: 2020.12.18.
- Malthus, T. R. (1982) *Tanulmány a népesedés törvényéről*. Budapest: Kritérion Könyvkiadó.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L., Randers, J., & Behrens, W. W. (1972). *The Limits to Growth*. New York NY: Universe Books.
- Meadows, D. H., Meadows, D. L. & Randers, J. (2005). *A növekedés határai harminc év múltán*. Budapest: Kossuth Kiadó.
- Mora, F. O. (1999). Sino-Latin American Relations: Sources and Consequences, 1977–1997. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*. 2. sz. 91–117.
- Perkins, J. (2006). *Egy gazdasági bérgyilkos vallomásai*. Budapest: Ráció Könyvkiadó.
- Reiss, S. (2000). *Discovery of the Terra Incognita: Five Decades of Chinese Foreign Policy towards Latin America*. Working Paper No. 2. Mainz: University of Mainz.
- Schumacher, E. F. (1991). *A kicsi szép*. Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.
- Stiglitz, J. E. (2002). *Globalisation and Its Discontents*. New York, NY: W. W Norton&Company
- Szunomár Á. (2018). Gazdasági csodák / gazdasági csapdák Kínai növekedési kilátások a japán és a dél-koreai példa tükrében. Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Világgazdasági Intézet. Műhelytanulmányok 124., http://real.mtak.hu/79197/1/MT_124_Szunomar_u.pdf. Letöltés dátuma: 2020.12.18.
- Veress J. (2019). A gazdaságpolitika fogalma és szerepe a modern gazdaságokban. In: Dombi Á. (szerk), *Gazdaságpolitika a 21. században*. Budapest: Eötvös Lóránd Tudományegyetem Gazdálkodástudományi Intézet.
- Vizi S. (2013). *A szuperhatalmak hidegháborús stratégiája, kilátások a kétpólusú világrend felbomlása után*. Budapest: Magyar Hadtudományi Társaság *mhtt.eu* 2013_elektronikus_2013_e_Vizi_Sandor. Letöltés dátuma: 2020.10.25.
- Wackernagel, M., & Beyers, B.: (2019). *Ecological Footprint; Managing Our Biocapacity Budget*. Gabriola Island, B.C.: New Society Publishers.
- Wackernagel, M., & Rees, W.E. (1996.). *Our Ecological Footprint-Reducing Human Impact on the Earth*. Gabriola Island, B.C.: New Society Publishers.
- Wackernagel, M., & Rees, W. E. (2001). *Ökológiai lábnyomunk*. Budapest: Föld Napja Alapítvány.

Internetes források

- https://ahovakolumbuszindult.blog.hu/2011/05/12/szegenysegi_kuszob_indiaban. Letöltés dátuma: 2020. 10. 28.
- <https://CEBR World Economic League Table, WELT 2020>. Letöltés dátuma: 2020.10.28.
- https://www.elobolygonk.hu/Klimahirek/Termeszett/2020_07_25/2064ben_tetozik_az_emberek_szama_a_foldon_es_negy_oroszag_lesz_a_legfontosabb_hatalom. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://www.hetek.hu/>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 31.
- https://hvg.hu/gazdasag/20200914_Az_egesz_vilag_melyrepulesben_Kina_azonban_koszoni_szepe_n_jol_van. Letöltés dátuma: 2020. 10. 26.
- https://hvg.hu/gazdasag/20151029_Mostantol_lehet_masodik_gyereket_vallalni. Letöltés dátuma: 2020. 10. 31.
- <https://www.ifpri.org/>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- https://makronom.mandiner.hu/cikk/20171109_2030_a_szegenyseg_vege. Letöltés dátuma: 2020. 10. 31.
- https://mta.hu/mta_hirei/mivel-jarhat-a-gazdasagi-csoda-kina-novekedesi-kilatasaival-foglalkozott-a-vilaggazdasagi-tudomanyos-tanacs-108578. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/tortenelmi_atalakitasrol_dontott_az_imf.463989.html. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://nincs-megallas-11-milliard-ember-lesz-a-foldon/behir.hu/>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://www.mnb.hu/letoltes/azsiai-szabadkereskedelmi-egyezmények-attekintes.pdf>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 24.
- <https://www.portfolio.hu/befektetes/20191226/hiaba-a-kereskedelmi-haboru-2032-re-kina-lehet-a-vilag-legnagyobb-gazdasaga-411095>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 28.
- [https://stats.oecd.org. >Index>DataSet](https://stats.oecd.org/Index>DataSet) Letöltés dátuma: 2020. 10. 26.
- <https://www.origo.hu/itthon/20200511-nem-szabad-gondolkodas-nelkul-elutasítani-a-muanyagot.html>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://privatbankar.hu> 2018. május 16. Letöltés dátuma: 2020. 10. 29.
- <https://www.portfolio.hu/gazdasag/2020https0626/a-koronavirus-es-az-uj-hideghaboru>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 24.
- <https://raketa.hu/valtozo-vilag-i-kina-usa-kereskedelmi-haboru-koronavirus-kearney-jelentes>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://www.scribd.com/document/58910417/Bogar-Laszlo-Halozatok-Vilaguralma>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- <https://www.szabadeuropa.hu/a/kina-adatgyujtes-zhenhua-magyarok-facebook-twitter/30898346.html>. Letöltés dátuma: 2020.10. 29.
- <https://www.tozsdeforum.hu>. Letöltés dátuma: 2020. 10. 27.
- International Monetary Fund, GDP per capita, current prices,
<https://www.imf.org/external/datamapper/NGDPDPC@WEO/CHN> Letöltés dátuma: 2020.12.18.